

هدیه‌ای برای خوانندگان رشد آموزش ابتدایی

کتاب در ۸ شماره

نوآوری در یادگیری
با تکالیف درسی خلاق

راهنمایی برای آموزگاران، پدران و مادران

براساس نوشته‌ای از نانسی پائولو
ترجمه‌ی زری آقاجانی
مطالعه‌ی تطبیقی و آماده‌سازی: رشد آموزش ابتدایی

ژوئیه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رساله جامع علوم انسانی

۱۷. با والدین ارتباط برقرار کنید

تحصیلی راه می‌یابند، این انتظار به حداقل می‌رسد. ولی پدران و مادران می‌توانند با ایجاد محیط مناسب، شرایطی فراهم کنند که یادگیری در منزل تحقق پیدا کند. آن‌ها یاوران خوب معلمان‌اند، به شرطی که به درستی هدایت شوند و از سوی معلمان تحت آموزش‌های ساده‌ای قرار گیرند. معلمان می‌توانند در ایجاد تعاملات مناسب خانه و مدرسه در زمینه‌ی انجام تکالیف بکوشند.

ایجاد ارتباط با پدران و مادران، شیوه‌های متعددی دارد. تماس گرفتن با برخی از خانواده‌ها می‌تواند چالش‌برانگیز و سخت باشد. بسیاری از پدران و مادران، زندگی پرمشغله‌ای را هدایت می‌کنند. آن‌ها به اندازه‌ی معلمان به تکالیف بچه‌های خود اهمیت نمی‌دهند. حتی ممکن است خودشان آشفته و ناراحت باشند. همه‌ی پدران

زمانی که معلمان به طور گسترده و در موارد گوناگون ارتباط برقرار می‌کنند، دانش‌آموزان آن‌ها در مسیر پیشرفت قرار می‌گیرند. اگر معلمان روی نتایج کار دانش‌آموزان خود، ارتباطات ویژه‌ای را سامان دهند، به شکل ویژه‌ای یادگیری آن‌ها بهبود پیدا خواهد کرد.

یکی از مواردی که معلمان می‌توانند براساس آن‌ها، به تمهید اقدامات ارتباطی روی بیاورند، تکالیف درسی است. از پدران و مادران انتظار نمی‌رود درباره‌ی همه‌ی انواع تکالیف، اطلاعات ویژه‌ای داشته باشند و فرزندان خود را تحت آموزش قرار دهند؛ به خصوص زمانی که بچه‌ها بزرگ‌تر می‌شوند و به پایه‌های بالاتر

به همین منظور، می‌توان از کتاب **گنج موفقیت**^۴ که حاوی توصیه‌هایی برای درس خواندن و انجام تکالیف توسط فرزندان است، بهره برد.

به والدین و دانش‌آموزان خود بگویید، چگونه و چه وقت می‌توانند به شما دسترسی پیدا کنند: آیا ترجیح می‌دهید به شما تلفن کنند؟ به آن‌ها یادداشت می‌نویسید و یادداشت آن‌ها را پاسخ می‌دهید؟ با آن‌ها به صورت اختصاصی ملاقات می‌کنید؟ ترجیح می‌دهید چه ساعتی با شما تماس بگیرند؟ وقت ملاقات شما چه زمانی است؛ هنگام زنگ تفریح، وقت ناهار یا هنگام دیگری؟ آیا آن‌ها باید در زمان مشخصی با منزل شما (یا تلفن همراهتان) تماس بگیرند یا اصلاً دوست ندارید در منزل و ساعات خارج از

مدرسه پاسخ‌گوی تلفنی والدین دانش‌آموزانتان باشید؟ همه‌ی این موارد باید در نخستین جلسه‌ی دیدار با اولیا، حل و فصل شود. در مدرسه‌ی **توماس جفرسون** در آرلینگتون ویرجینیا، در اولین روز مدرسه، به همه‌ی دانش‌آموزان دفترچه‌ای داده شد که به نوعی راهنمای انجام تکالیف درسی و شیوه‌ی ارتباطی اولیا با مدرسه بود. در این کتابچه، دانش‌آموزان آموزش‌های متنوعی را درباره‌ی برنامه‌ریزی، انجام تکالیف به هنگام و دیگر فعالیت‌های خود یاد می‌گرفتند. کتابچه هم‌چنین، یک روش آسان و مؤثر درباره‌ی برقرار کردن ارتباط بین والدین و معلمان را در برداشت. اگر هریک از طرفین، در ارتباط با انجام تکالیف و یا مباحث درسی

و مادران نمی‌توانند آن‌طور که معلمان امیدوار هستند، در انجام تکالیف به فرزندان خود کمک کنند.

خانم مک نالی^۱ آموزگاری با تجربه است. وی می‌گوید: «درست است که شاید برخی از والدین نتوانند به ما کمک کنند، ولی باید بپذیریم که آن‌ها بهترین آن‌چه را که دارند، نزد ما می‌فرستند؛ یعنی فرزندان‌شان را. آن‌ها می‌کوشند فرزندان‌شان شایسته تربیت کنند؛ آن‌ها واقعاً می‌خواهند اهمیت دهند و کمک کنند.»

معلمان می‌توانند برای پیشرفت ارتباطات خود با والدین، کارهای زیادی انجام دهند؛ مثلاً در ابتدای سال تحصیلی با پدر و مادر دانش‌آموزان خود تماس بگیرید: این کار کمک می‌کند، قبل از آن‌که مشکلات به وجود آیند، آرامش فکری ایجاد شود. به آن‌ها اطمینان بدهید که شما همواره برای گفت‌وگو درباره‌ی تکالیف درسی یا هر موردی که به آموزش و تربیت فرزندان آن‌ها مربوط می‌شود، در دسترس هستید. این اطلاعات می‌تواند به صورت تماس تلفنی، نامه‌ی کتبی صمیمی و محترمانه و یا در جلسه‌ای عمومی، به اطلاع اولیا برسد. البته بهتر است در کنار جلسات عمومی اولیا و مربیان، شما خودتان به صورت اختصاصی با پدران و مادران دانش‌آموزان خود جلسه بگذارید. در برخی از مدرسه‌ها، برای تماس با خانواده‌ها، از دفترچه‌های ارتباط خانه و مدرسه استفاده می‌کنند که در آن‌ها یادداشت‌هایی بین معلم و خانواده‌ها مبادله می‌شود. به جای استفاده از نمونه‌های آماده و چاپ شده‌ی این دفترچه‌ها، به ابتکار خودتان و با توجه به شرایط محلی مدرسه، دفترچه یا فرم‌هایی درست کنید و از آن‌ها استفاده کنید.

با پدران و مادران (و معلمان خصوصی که از طرف برخی از والدین برای پی‌گیری امور تحصیلی فرزندان‌شان به شما معرفی شده‌اند) تماس بگیرید و با ادبیات نرم و توأم با احترام، دلیل تماس نگرفتن آن‌ها و حضور نیافتن آن‌ها در جلسه‌ی ابتدای سال تحصیلی را جویا شوید. سعی در ایجاد احساس خوش‌آمد برای این والدین، اولین گام در بهبود روابط است. طلبکارانه برخورد نکنید و بکوشید خودتان را جای آن‌ها بگذارید.

از منابع و کتاب‌هایی که می‌توانند خانواده‌ها را در انجام بهینه‌ی تکالیف یاری دهند، کمک بگیرید. مثلاً در آمریکا، انتشارات وزارت آموزش و پرورش، کتابی با عنوان **دست‌رسی به همه‌ی خانواده‌ها**^۲ چاپ کرده که در آن راهبردهای گوناگونی برای درگیر ساختن خانواده‌ها با آموزش کودکان‌شان درج شده است. یا در ایران، کتاب **۲۲۲ نکته برای پدران و مادران**^۳ که حاوی نکته‌هایی علم‌یاتی برای درگیر ساختن پدران و مادران در آموزش، انجام تکالیف و آماده شدن برای آزمون‌های اثربخش است، می‌تواند مورد استفاده‌ی معلمان قرار گیرد. هم‌چنین،

او در مدرسه‌ای دو کلاس در جامعه‌ای روستایی تدریس می‌کند که شغل اکثر پدران و مادران دام‌پروری است. مدرسه‌ی او در منطقه‌ای دورافتاده واقع شده است و تا نزدیک‌ترین فروشگاهی که بتوان آن را یک بقالی ساده نامید، حداقل ۶۰ کیلومتر فاصله دارد.

خانم بنت در ادامه می‌گوید: «پراکندگی محل سکونت والدین بچه‌های دانش‌آموز من بسیار جالب است. با این حال، من سعی می‌کنم به طور مکرر با آن‌ها در مورد کارهای خوبی که بچه‌هایشان انجام می‌دهند، صحبت کنم. من امکان برگزاری جلسه‌ی عمومی را ندارم، ولی سعی می‌کنم یا از طریق مکاتبه و یا از راه تماس‌های تلفنی موردی، ارتباطم را با آن‌ها حفظ کنم. آن‌ها معمولاً این ارتباطات من را بی‌پاسخ نمی‌گذارند.»

او همچنین از روش جالب دیگری سخن می‌گوید: «من قراردادی را با بچه‌ها و والدین آن‌ها - به صورت موردی و به شیوه‌ی تفاهم‌نامه‌ای - امضا کرده‌ام تا اگر مشکلی آزردهنده شد، آن‌ها خودشان برای رفع مشکل راه‌حل پیدا کنند.» خانم بنت، علاوه بر این کارها، یک پیک خبری ماهانه نیز دارد که در آن به مشکلات

بچه‌ها، پرسش یا مشکلی داشتند، یادداشت‌هایی را در قسمت ویژه‌ی کتابچه برای یکدیگر می‌نوشتند که توسط طرف مقابل پاسخ داده می‌شد. در بخش‌هایی از کتابچه، اطلاعاتی از محل کار والدین و تلفن‌ها و رایانامه‌های ضروری آن‌ها درج شده بود که می‌توانست به معلمان کمک کند. این کتابچه، بخش‌های متنوع فراوانی داشت که هر یک می‌توانست کمک کننده‌ی معلمان، دانش‌آموزان و خانواده‌های آنان باشد. در این کتابچه‌ها، فهرستی از مکالمات معلم (با معلمان) با والدین و نتیجه‌ی هر مکالمه درج می‌شود. علاوه بر این، براساس بخش‌هایی از کتابچه، راهنمایی‌های مدنظر خود را به پدران و مادران ارسال کند. بدین ترتیب، پدران و مادران می‌دانند هر جلسه قرار است چه نکته‌ای تدریس شود و آن‌ها در این مسیر، چه کمکی می‌توانند بکنند و چه سؤالات مناسبی را با فرزندان خود طرح کنند.

هر وقت در انجام تکالیف درسی توسط دانش‌آموزان مشکلی به وجود آمد، والدین را مطلع سازید. پدران و مادران در هر موقعیت و هر جامعه‌ای که باشند، قادرند بهترین و مناسب‌ترین راه‌حل‌ها را برای همراهی با فرزند و معلم خود بیابند.

خانم بنت می‌گوید: «ما یک سیاست ویژه داریم و آن این است که به پدران و مادران، هر زمان که به ما بپیوندند، خوشامد می‌گوییم. گستردن فرش قرمز استقبال و خوشامدگویی، روش ویژه‌ی ماست.»

عمومی اشاره می‌کند و به ارائه‌ی توصیه‌هایی می‌پردازد که می‌تواند به کار اکثر اولیا بیاید.

به والدین و معلمان خصوصی معرفی شده از سوی آن‌ها بگویند که انتظار شما از میزان دخالت آن‌ها در فرایند انجام تکالیف درسی فرزندان شما چه اندازه است. هر معلمی، انتظارات متفاوتی از والدین دارد و این ممکن است آن‌ها را در رویارویی با معلمان متفاوت، دچار سردرگمی کند. به ویژه، وقتی دانش‌آموزان به پایه‌های بالاتر می‌رسند و تعداد معلمان - و در نتیجه سفارش دهنده‌های آنان - افزایش می‌یابد، این سردرگمی و متفاوت بودن در برخورد با تکالیف معلمان گوناگون، بیشتر می‌شود.

در این جا، روش‌هایی پیشنهاد می‌شوند که ضمن درگیر ساختن والدین با فرایند انجام تکالیف درسی توسط فرزندان، می‌توانند در ایجاد جو مثبت، نقش سازنده داشته باشند:

* زمان انجام تکالیف توسط فرزندان شما باید منظم و ثابت باشد. این زمان، باید طوری انتخاب شود که پای‌بندی به آن ممکن باشد. مثلاً انتخاب زمان انجام تکالیف در ساعتی که همه‌ی اعضای خانواده به استراحت نیاز دارند و یا در ساعتی که تلویزیون برنامه‌های مورد علاقه‌ی کودکان و نوجوانان را پخش می‌کند، مناسب نیست. تحقیقات نشان داده است، میان موفقیت دانش‌آموزان و ثبات و نظم در فعالیت‌های خانوادگی برنامه‌ریزی شده توسط والدین، هم‌بستگی مثبت بالایی وجود دارد.

* برای مطالعه و انجام تکالیف توسط فرزندان، محوطه‌ای را انتخاب کنید که نور و تهویه‌ی مناسب داشته و دسترسی به وسایل موردنیاز به راحتی ممکن باشد. برای کودک، ممکن است قرار دادن میز تحریر در اتاق خواب خودش مناسب باشد، اما برای نوجوان، شاید انجام تکالیف روی میز آشپزخانه یا گوشه‌ای از اتاق نشیمن که قابلیت نظارت غیرمستقیم بیشتری برای پدر و مادر در پی داشته باشد، مناسب‌تر باشد.

* عوامل مزاحم و آشفتگی‌ساز را از بین ببرید. تلویزیون را مگر در مواقع ضروری خاموش کنید و از انجام مکالمه‌های تلفنی غیرضروری - که متأسفانه تعداد آن‌ها در خانواده‌های ایرانی کم هم نیست - در موقع انجام تکالیف توسط فرزندان خودداری کنید. * وسایل و مواد آموزشی لازم برای انجام تکالیف مانند مداد، خودکار، پاک‌کن و تراش، کاغذهای یادداشت، دفتر و کتاب، و لغت‌نامه‌ها یا دایره‌المعارف موردنیاز را قبل از آغاز به کار، با همراهی فرزندان مهیا سازید.

* از کتابچه‌های برنامه‌ریزی، تقویم‌های رومیزی و جیبی، جداول طراحی و از پیش تعیین شده و ... برای به تسخیر درآوردن زمان استفاده کنید.

* سعی کنید شیوه‌های کاری معلمان، معاونان، مشاوران

و مدیرمدرسه را شناسایی کنید و به یاد بسپارید. برخی مواقع هماهنگی با روش‌های کادر مدرسه، فرزندان را در مسیر درست تحصیل و تربیت قرار می‌دهد.

* تکالیف فرزندان را با دقت بررسی کنید، اما آن‌ها را انجام ندهید.

* قبل از شروع به کار انجام تکالیف، توصیه‌های معلم برای انجام آن را که در کتابچه‌ی ارتباطی بین معلم (مدرسه) و خانواده قید شده است، مرور کنید و با فرزندان در مورد بخش‌های تکالیف بحث کنید.

* اگر در انجام یک تکالیف درسی مشکل حادی وجود دارد و یا اگر فرزندان نمی‌توانند در مورد چگونگی حل آن تصمیم بگیرند، در صورت امکان، با توجه به روحیه و شیوه‌ی کاری معلم مربوطه، با او تماس بگیرید.

* آماده‌ی هر نوع برخوردی از سوی معلمان باشید. اگر چه معلمان باید در جلسه‌های ملاقات با اولیا برای بحث درباره‌ی مشکلات درسی انعطاف‌پذیر باشند و شرایط دانش‌آموزان را با دقت و حوصله بررسی کنند، ولی غالباً چنین اتفاقاتی رخ نمی‌دهد. در هر صورت، معلمان هم انسان‌اند و ممکن است دست به کارهایی بزنند که زیاد جالب نباشد. مثلاً ممکن است در مقابل خواست شما در مورد تسهیل مقدار و شرایط انجام تکالیف، تکلیف سخت‌تری را به دانش‌آموزان واگذار کنند و ...

ادامه‌ی توصیه‌های بند هفدهم و تشریح توصیه‌های بند هجدهم (نشان دهید که برای دانش‌آموزان احترام قائل هستید) را در آخرین شماره‌ی این سلسله مطالب و در شماره‌ی بعدی خواهید خواند.

زیر نویس

1. McNally
2. Reaching All Families

۳. این کتاب توسط مرتضی مجدفر، لیلا سلیقه‌دار و ابراهیم اصلانی نوشته شده و نشر امروز آن را در سال ۱۳۸۸ به چاپ رسانده است.

۴. این کتاب در سال ۱۳۸۸، توسط انتشارات رزمندگان، در هیئت‌ی شکل و برای گروه سنی ابتدایی به چاپ رسیده است.

۵. در مطالعه‌ی تطبیقی و آماده‌سازی متن، گروه به نمونه‌های فراوان، متفاوت و جذابی از انواع این دفترچه‌ها، از کشورهای جهان برخورد که نشان از توجه ویژه‌ی ناشران آموزشی و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت این کشورها به این پدیده بود. در واقع، انواع Plannerها و تقویم‌های آموزشی، بخش اعظمی از بازار تولیدات آموزشی این کشورها را پدید می‌آورند.